

Cadrul didactic, constructor al viitorului!

Educația, o știm cu toții, este vectorul cel mai important al unei societăți care dorește să evolueze, care este preocupată de viitorul său. De calitatea educației depinde tot ceea ce va fi o societate, modul în care ea se va construi. Este evident legitim atunci ca educația să fie în centrul preocupărilor oricărei societăți (în toate componentele sale).

Recunoașterea acestei importanțe este prezentă și în societatea românească, legiferarea educației ca prioritate națională fiind o expresie a acestei recunoașteri. Ca atare, astăzi, mai mult ca niciodată, se pune problema **modului CUM cadrul didactic poate deveni constructor al viitorului, a modului în care acesta**, mandatat să șlefuiască chiar pe cei care reprezintă viitorul, **poate reuși în activitatea sa.**

Propunerea acestei teme de dezbatere, în cadrul manifestărilor organizate de S.I.P. Județul Hunedoara sub genericul „Săptămâna educației”, încearcă astfel să vină în întâmpinarea preocupărilor care privesc situația educației românești și mai ales a preocupărilor cu privire la rezultatele acesteia, revenite atât de des în atenția opiniei publice mai ales în aspectele negative.

Ca întotdeauna, în realitate, problemele educației românești sunt mult mai nuanțate. Există o anumită recunoaștere și în acest sens, dar ea rămâne doar una formală, la fel cum nu se poate îndepărta caracterul formal al declarării educației ca prioritate națională. Materialul de față, care, în ansamblul său, nu se dorește a fi decât o trecere în revistă a anumitor aspecte, încearcă să supună atenției chiar unele dintre aceste nuanțe.

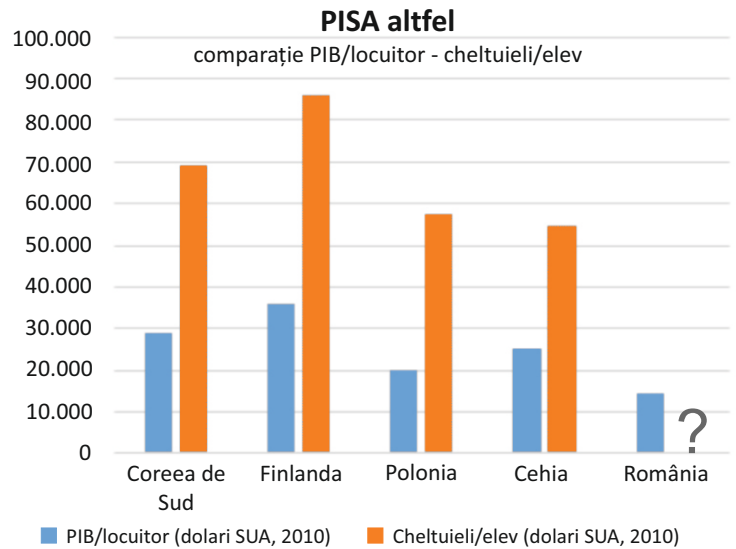
O INIȚIATIVĂ

SINDICATUL EȘTI TU!

*material-suport pentru dezbaterea
organizată în cadrul manifestărilor
„Săptămâna educației”
ediția 2015*

Periodic, în timpul examenelor naționale în special sau, într-un context mai larg, atunci când se fac publice rezultatele la diferite testări internaționale (în particular, PISA), societatea românească se întrece în a sublinia rezultatele slabe obținute de sistemul educativ românesc. Ce am putea spune? Într-adevăr, având „mania” locului pe care ne plasăm, fără să încercăm să vedem în sine rezultatele, condițiile în care au fost obținute și mai ales scopul pe care educația trebuie (ar trebui) să îl aibă, reacțiile sunt negative și, doar privind acele clasamente, dezamăgitoare. Publicarea acelor clasamente internaționale nu se reduce însă la a oferi simple rezultate (nu este vorba despre competiții), ci, pe sute de pagini, se încearcă și decantarea a cât mai multor aspecte care, cumulat, conduc la acele rezultate. Din nefericire, atât la nivel de societate, cât și la nivel de decizie, tocmai aceste aspecte sunt ignorate.

Sursa: OCDE, Baza de date PISA 2012, tabellele IV.3.1 și IV.3.2

Resurse și rezultate

Oricât ar părea de lejeră această profesie din punctul de vedere al timpului de lucru, realitatea - în pofida unor declarații emise de la cel mai înalt nivel - este cu totul alta. Cadrele didactice, în pofida celor doar 18 ore/săptămână normă didactică, depășesc cu mult numărul de ore alocate activității lor (serviciului, mai precis) decât cele 40 ale unui alt loc de muncă. Desigur, aceasta nu este o problemă doar a educației românești, plasându-ne probabil și noi, la un inventar sumar, neexistând studii în acest sens, la un nivel de aproximativ 60-70 ore/săptămână, constat de altfel curent și în alte state (spre exemplu, Marea Britanie, cu un număr de ore cuprins între 55 și 63). Și aici și acolo, marea problemă a depășirii unui timp de lucru rezonabil este birocrăția, la care la noi se adaugă lipsa personalului, încărcătura mare de activități administrative și de asistență socială etc.

Cheltuieli publice cu educația

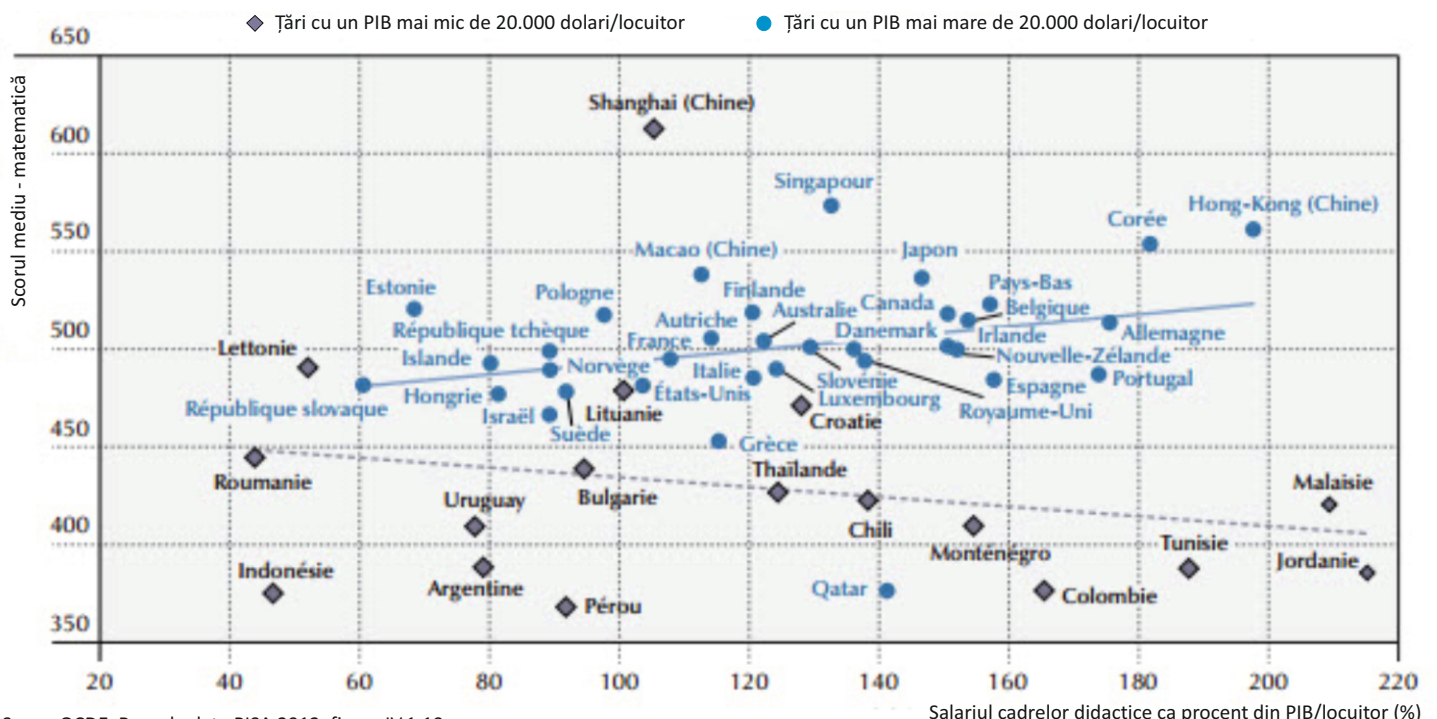
(Sursa OCDE, Baza de date TALIS 2013)

Tara	Cheltuieli publice (% din PIB)	Tara	Cheltuieli publice (% din PIB)
Suedia	7,0	Polonia	5,2
Finlanda	6,8	Germania	5,1
Belgia	6,5	Spania	5,0
Marea Britanie	6,2	Ungaria	4,7
Olanda	5,9	Cehia	4,5
Austria	5,8	Italia	4,3
Franța	5,7	România	2,5
SUA	5,4		

„Profesorul care lucrează 16 ore pe săptămână s-ar putea să fie plătit mai bine decât mine, care lucrez 16 ore pe zi. Să-și caute eventual un al doilea job. Așa-i în capitalism” (Traian Băsescu)

PISA altfel

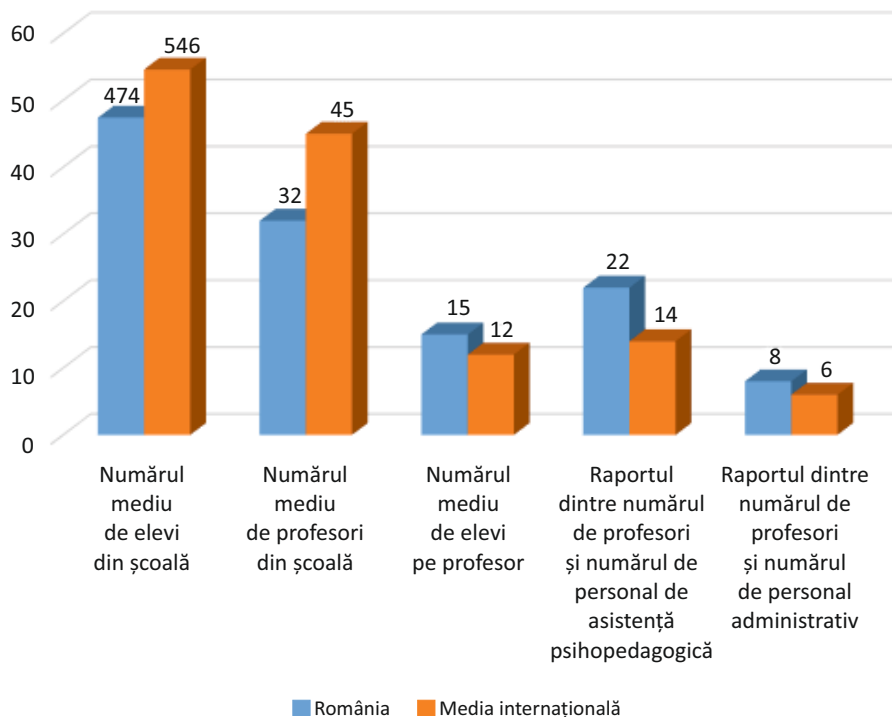
corelația dintre nivelul salariilor cadrelor didactice și performanțele obținute la matematică (PISA 2012)

Sursa: OCDE, Baza de date PISA 2012, figura IV.1.10

Profilul școlilor din România

(Sursa OCDE, Baza de date TALIS 2013)

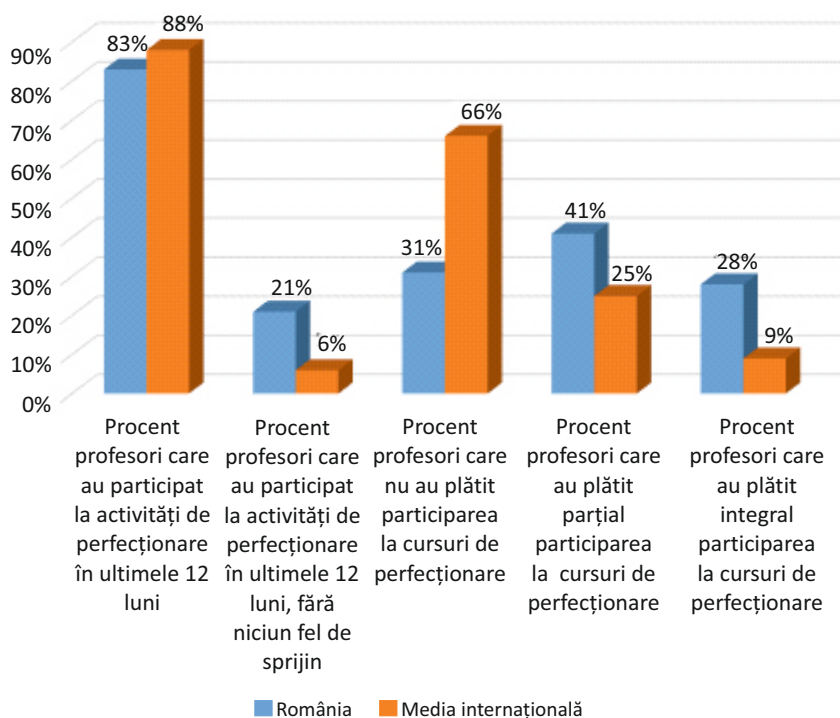

„Federația *Coaliția pentru Educație* solicită ca această decizie [acordarea de creșteri salariale în educație - n.n.] să fie însoțită de măsuri care să conducă la dezvoltarea profesională a cadrelor didactice și la creșterea calității educației. Majorarea salariilor riscă să nu producă rezultate în sistem, dacă nu este corelată cu un curriculum adecvat, cu un program coerent de formare continuă și evaluare pentru profesori, care să-i ajute să se adapteze cerințelor actuale.” (comunicat de presă)

„(...) nu mă interesează ce face profesorul și școala și nici cum o face, dacă asigură progres în obținerea rezultatelor așteptate ale învățării și în bunăstarea copiilor/elevilor.” (Șerban Iosifescu, 2008-prezent Președinte ARACIP)

Situația participării la activități de dezvoltare profesională

(Sursa OCDE, Baza de date TALIS 2013)

Dezbaterea asupra rezultatelor educației revine periodic în atenția opiniei publice românești. Din nefericire, exceptând anumite situații, insistența este pe aspectele negative ale „produsului educațional”.

„Inadaptați cerințelor actuale”, după cum apreciază unul dintre fragmentele citate, cadrele didactice par a reprezenta un soi de castă (clasă socială?) revolută, al cărei unic scop ar fi acela de a frâna dezvoltarea societății românești.

Coborând însă din birourile pe unde se gândesc astfel de lucruri (interese, până la urmă, legitime, dacă ele ar fi întemeiate într-adevăr pe cauzele realităților școlii românești) și rătăcind, chiar doar la nivel statistic, prin școli, am descoperi destul de repede cum stau de fapt lucrurile.

Am trece peste salarizarea jenantă în raport cu oricare alt sistem educațional din societăți care obișnuiesc să își gândească viitorul, dar a condiționa o eventuală creștere a acestuia, în mod direct, de o „adaptare la cerințele actuale” sau de mult-clamata „creștere a calității educației” nu poate denota decât, elegant vorbind, o ipocrizie fără margini (indirect, o salarizare performantă - adică un nivel de cel puțin 100% din PIB-ul/locuitor, în timp, va selecta ea însăși, prin concurență).

Așteptări vs. posibilități

Îmbinând absurdul cu paradoxalul, „reproșurile” citate ignoră diferențele existente, în detrimentul sistemului educațional românesc, în ceea ce privește conținutul acestuia. Dacă vom cerceta cele două grafice alăturate, chiar și printr-o comparație cu mediile internaționale (este totuși un non-sens să realizăm o comparație cu sistemele educative cu rezultate deosebite, chiar dacă acuzele privind calitatea educației pleacă de obicei chiar de la acele sisteme educative), este evident că, punând în balanță resursele și rezultatele, suntem, probabil, unul dintre cele mai eficiente sisteme educative din lume. „Cea mai bună dintre lumile posibile”, în condițiile date, există, chiar dacă personalul este insuficient raportat la numărul de elevi, chiar dacă activitățile de dezvoltare profesională sunt cu precădere problema fiecărui cadru didactic, chiar dacă activitatea didactică se realizează cu ajutorul unor resurse didactice minimale etc. Cadrelor didactice, într-un fel sau altul, li se cere „magie”. Acestea, nu contează cum, trebuie să asigure „progresul (infini) și bunăstarea (absolută)” a elevilor. Important este ca undeva, statistic dacă se poate, lucrurile să capete nuanțe de roz.

Acela de a privi și în
altă parte decât spre noi înșine, astfel încât să reușim
plan, chiar dacă nu este vorba despre propria persoară.

DISPONIBILITATE

03

Suntem obișnuiți și este o atitudine normală până la un anumit nivel,
relativ la propria persoană. Iar pe zi ce trece suntem tot mai
interesul nu ne mai este suscitată decât atunci când totul orbitează
în autism...

„Eu am întotdeauna dreptate...” - poate nu o spunem
ca altcineva să dorească altceva sau să aibă o altă idee,
poate doar plătind un preț extrem.
ne înălțăm obstacole pe care nu mai reușim să le depășim,
er și-a astfel. Închisi până și bănuțelii că ar fi posibil
explicit, dar cel puțin ne purtăm ca și cum lucrurile

DISPONIBILITATE

01

A manifesta disponibilitate înseamnă, paradoxal, a avea o
renunța la acestea, dacă se dovedește necesar.
atitudine propriei credințe, adică a fi dispus să ieși în calcu și ceea ce
infirma la acestea, dacă se dovedește necesar.

O INIȚIATIVĂ

AVEM NEVOIE
DE O NOUĂ

DISPONIBILITATE

02

DISPONIBILITATE

Temeiul disponibilității este încrederea. Atunci când reușim să dobândim încredere în noi și în ceilalți se deschid porcă noi lumi, în care, în mod consistent, putem avea și juca un rol.

Complexitatea lumii în care trăim ne îndeamnă să simplificăm lucrurile, în acest efort nu mai exagerăm, mai ales din punct de vedere informațional. Cedând primelor impulsuri, nu mai căutăm niciun temei pentru o minimă încredere. Creduli, asumăm cu tărie lucrurile, chiar dacă totul se reduce la propria naivitate.

Uităm prea adesea că principiile etice nu sunt flexibile. Minciuna este minciună indiferent dacă o considerăm mare sau mică... Furtul este furt, indiferent de valoarea obiectului său... Știm asta, dar ne-am obișnuit să tratăm caracterul construind înșăși acuzațiile circumstanțiale. Desigur, după ce ne place ceea ce vedem ajungem să privim vicios totul...

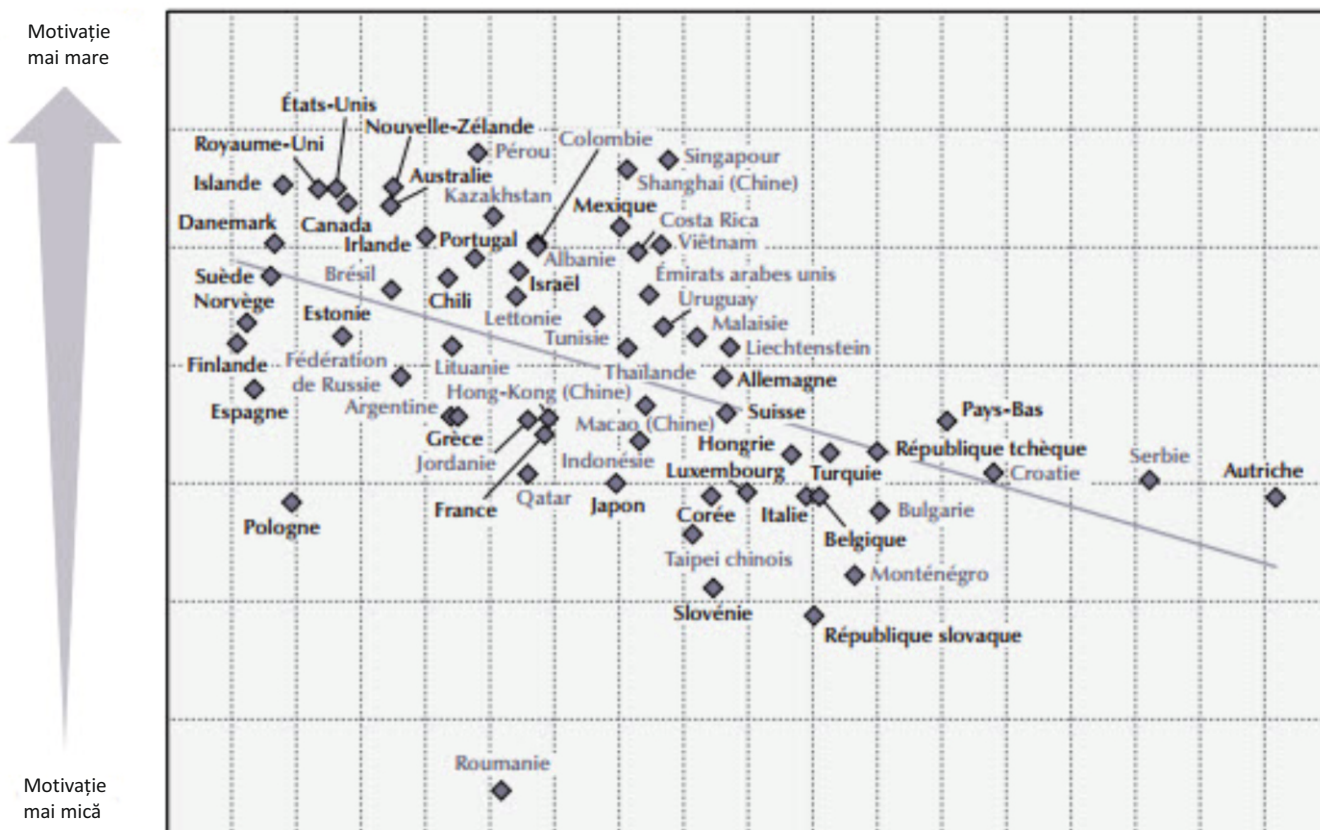
04

DISPONIBILITATE

Disponibilitate înseamnă a avea bunăvoință, adică acel grad de considerație afectivă și cognitivă care relevă integritatea celor din jur și ne lasă să acționăm și în beneficiul celorlalți.

PISA altfel

corelația dintre motivația elevilor și regruparea acestora (PISA 2012)

Sursa: OCDE, Baza de date PISA 2012, figura IV.2.9

Utilizare mai puțin
frecventă a regrupării
și selecției

Utilizare mai
frecventă a regrupării
și selecției

COREEA DE SUD

„nefericire pe termen scurt, fericire pe termen lung”

Coreea de sud deține, începând cu 2014, cel mai eficient sistem educațional din lume, reușind să se plaseze pe primul loc al clasamentului realizat de Pearson. Acest succes vine însă și cu un preț (fără a fi vorba de cheltuielile cu educația): elevii sunt sub o presiune enormă, singura opțiune fiind aceea de a reuși. Talentul nici măcar nu este luat în considerare în acest context, apreciindu-se, la nivel social, că în măsura în care vei studia cât se poate de mult, vei fi suficient de inteligent. Elevii studiază pe tot parcursul anului, atât la școală, cât și cu tutori.

Elevii și mediul școlar

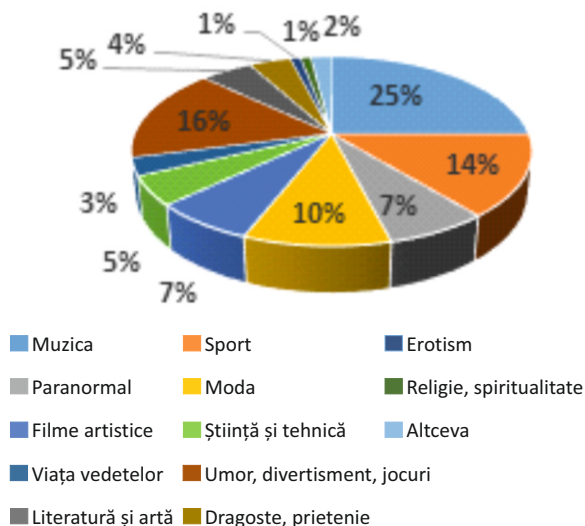
FINLANDA

„aproape utopic”

Cultura finlandeză, societatea finlandeză valorizează motivația intrinsecă și urmărirea propriilor interese. Chiar dacă petrec puțin timp efectiv în școală, elevii învață în permanență, experiențele de învățare realizându-se în cadrul unei bogății deosebite de activități extracurriculare (amplu finanțate). Chiar dacă Finlanda a cedat primul loc în cadrul clasamentului Pearson (locul 5 în 2014), stresul este inexistent. Școala a fost și rămâne centrul comunității. Educația este cea care oferă și creează identitate.

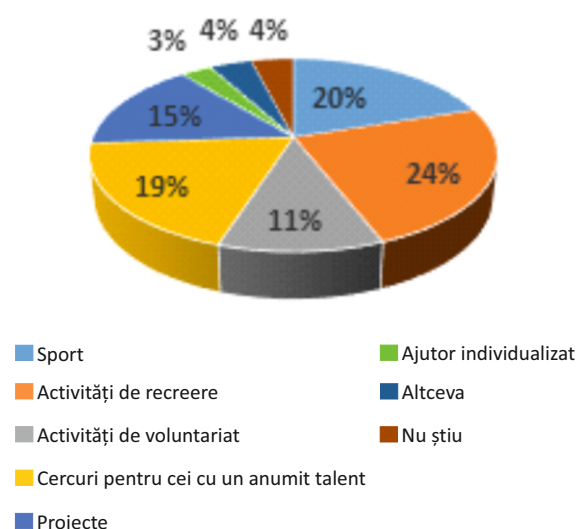
Domenii de interes ale elevilor - România

(Sursa OCDE, Baza de date TALIS 2013)

Ce ar dori elevii să facă la școală? - România

(Sursa OCDE, Baza de date TALIS 2013)

Creativitate și inovație

„(...) menționez, în trecut, că 70% dintre cadrele didactice sunt ostile manualelor digitale (care ar facilita adaptarea curriculară)” (Șerban Iosifescu, 2008-prezent Președinte ARACIP)

Introducerea (începerea acestui proces) manualelor digitale a reprezentat o inițiativă, s-ar spune, salutară. Paradoxal însă, fără a fi vorba de „ostilitate”, precum acuză unul dintre cei care țin într-un fel hățurile educației românești, introducerea acestora nu a avut și nu sunt semne a avea impactul dorit. Avem de-a face însă cu un paradox doar în măsura în care această inițiativă a fost demarată precum multe altele fără a se ține cont în vreun fel de situația existentă în școlile românești. În măsura în care s-ar fi luat în calcul acest aspect (care a stat la baza eșecului și altor inițiative guvernamentale - dintre cele mai celebre, platforma Ael), respectiv dotarea minimală spre neutilizabilă a tehnologiei informatice în sala de clasă, decizia nu ar fi fost decât una singură: încă nu! Creativitatea și inovația, cu alte cuvinte, sunt ușor de proiectat dintr-un birou, dar deosebit de greu de realizat de la catedră când nu ai de niciunele (nici măcar acel banal manual pe hârtie), iar utilizarea manualelor digitale pare așa, un vis de-o noapte.

Gratuitate vs. costuri

„Deși legea prevede gratuitatea învățământului public, realitatea ne arată că părinții trebuie să facă față unor cheltuieli strâns legate de școlarizarea copiilor lor. Fie că este vorba de uniformă, manuale alternative, rechizite, fondul clasei și cel al școlii, trans-portul spre și dinspre școală sau meditații, costurile „ascunse” ale învățământului reprezintă obstacole greu de depășit în calea dreptului la educație al tuturor copiilor (...).” (Cercetare cu privire la costurile „ascunse” din educație - „Salvați copiii!”)

Că ne place sau că nu ne place, școala costă. Atâta vreme cât dorim să dobândim acea educație. Ipocrizia societății românești, fiindcă nu mai este vorba doar de stat, este destul de amplă în acest caz. O știu mai ales formatorii de opinie, care se oripilează pe tema mult-hulitului „fond al clasei” sau cum i s-a mai spus, sau pe tema a ceea ce le cere școala copiilor să cumpere (manuale, auxiliare didactice, materiale, excursii etc.). Nu este problemă... Campaniile dure împotriva acestora au dus aproape la dispariția lor. Cu regret însă, nu s-a pus nimic în locul lor și nici nu se poate pune ceva până când cineva nu își asumă decisiv și transparent faptul că nu pot avea un învățământ de calitate dorită doar cu clădiri, oricât de noi și cadre didactice, oricât de bine pregătite.

Cum se întâmplă prin alte părți? Un fragment ilustrativ: „Nimeni nu cumpără rechizite după cum are chef. Părinții primesc liste clare cu materialele care trebuie cumpărate de către părinte (tip de penar, tip de creion, gumă, carioci, lipici, creioane și pixuri etc.). Materialele auxiliare pentru orele de activități practice NU sunt cumpărate de către părinți. Ele sunt facturate și achiziționate, în fiecare trimestru, de către școală, fiecărui părinte în parte. Varianta 2 este aceea că fiecare profesor poate achiziționa toate aceste materiale și poate prezenta factura părinților care își achită partea! Caietele sunt achiziționate de către școală și facturate părinților în fiecare trimestru.” (Belgia - o mamă de origine română)

Cunoștințe vs. competențe

„Curriculumul actual este perceput de toți actorii implicați (elevi, profesori, părinți) ca fiind supraîncărcat și cu relevanță scăzută pentru viața de adult și pentru piața muncii.” (Raportul Comisiei Prezidențiale pentru analiza și elaborarea politicilor din domeniile educației și cercetării, 2007)

Problema curriculumului și a insistenței învățământului românesc pe cunoștințe în detrimentul formării de capacități sunt două dintre problemele educației aduse frecvent în discuție. Având însă în vedere experiența educației românești în perioada post-revoluționară, o privire sinceră relativ la evoluții (puțin nesinceră, în concluzia formulată) ar constata foarte repede că pe măsură ce noi reforme ale acestor aspecte au fost declanșate, rezultatele educației românești au căpătat un trend descendent. Cu alte cuvinte, practicând o aceeași sofistică precum criticii „tradiționalului” învățământ românesc, nu am putea formula decât o singură concluzie: degradarea progresivă a educației românești se datorează implementării progresive a unui învățământ bazat pe (obsedat de) competențe. De fapt, incompetența (la alegere cu interesul personal chiar al „marilor teoreticieni” ai educației românești) s-ar putea rezuma în următoarea întrebare (citită undeva pe Internet): „Bă, voi când ați ajuns la litera C l-ați întrebat pe învățător la ce vă trebuie să învățați tot alfabetul?”

Educație incluzivă și Educație diferențiată

„(...) profesorii nu sunt capabili să lucreze nici cu copii cu dizabilități, cu probleme comportamentale sau cu probleme de învățare (de exemplu, la noi, dislexia nu este tratată ca o dizabilitate), dar nici cu copiii talentați.” (Șerban Iosifescu, 2008-prezent Președinte ARACIP)

Cu alte cuvinte, avem de-a face aici cu ceea ce se numește, tranșant, „incapacitate”. O apreciere dură, la obiect am putea spune, dacă fundamentele nu ar fi sofisticate (asumarea deliberată și conștientă a unei erori, a unui fals). Dimpotrivă, am spune, majoritatea cadrelor didactice au această capacitate, dar, fiindcă există un „dar”, nu o fac sau decid să nu o facă. Principiile educației incluzive și diferențiate sunt deosebite, dezirabile la un nivel înalt pentru orice sistem educațional modern... Simple vorbe pe hârtie, atâta vreme cât nu se acordă suport pentru o educație care să își asume la propriu aceste principii. Și nu este vorba în primul rând de diferite proceduri, studii sau simple hârtii, concepute prin diferitele birouri, ci în primul rând de personal.

Miza este foarte simplă... Poți avea într-o clasă 25 de elevi, din care 2-3 (deși adesea cifrele sunt cu mult mai mari) elevi cu dizabilități. Lăsăm de-o parte efortul pregătirii materialelor didactice și lăsăm de-o parte efortul profesional personal. Vom pune doar în cumpănă timpul alocat acestor elevi, cu evidență în detrimentul celorlalți. Am putea să o facem, dar o facem, mai ales la clasele mici, pe stagnarea celorlalți, iar după o vreme, pe seama propriei percepții a capacității profesionale (încet, vor evita acel cadru didactic cui apreciați ca „normali”). Este utopic să credem că se va realiza învățământ incluziv fără ca la acele clase să se asigure, oră de oră, o echipă de cadre didactice, după cum este utopic să credem că va exista o cultivare reală a talentelor fără personal suplimentar și suport logistic.

Te întrebi de ce te tratează ceilalți precum o cârpă? Foarte probabil, cauza este disponibilitatea pe care ai arătat-o. Cea mai bună soluție de reducere a costurilor este exploatarea disponibilității celor din jur.

Disponibilitatea este măsura pierderilor pe care nu vrei să le contabilizezi.

Ori de câte ori te dovedești disponibil, probabil că ceilalți îți zâmbesc. În mintea lor însă este doar bucuria „fraierului” peste care au dat.

Atunci când îți se cere disponibilitate, și se cere de fapt să te trădezi pe tine însuși.

Ajunge să te arăți o dată disponibil, că nu te mai scapă nimeni din sclavie.

Disponibilitatea este doar acoperirea lașilor.

Fii sigur că toți îți caută disponibilitatea. Pentru ce? Dacă o manifesti, oricum nu mai contează...

O dată este greșeală. Dar să te arăți disponibil și a doua oară este prostie.

Dacă trebuie, te poți arăta disponibil. Rămâi însă la nivel de promisiune...

Disponibilitate? Adică ce, la discreția celorlalți? Ferească sfântu'!

Disponibilitate au doar cei fără imaginație!

Disponibilitate? Adică să-ți bagi mâna în foc pentru alții...

Disponibilitatea îngroapă orice bucurie a succesului.

A arăta disponibilitate nu înseamnă decât să arăți că nu ești capabil de inițiativă.

Caută disponibilitatea celor din jur.

Dacă tu nu știi cum stau lucrurile, atunci cine? În ce privință? Oricare...

În capcana disponibilității nu cad decât cei naivi.

Atunci când ai nevoie de responsabili, caută „săritorii în ajutor”. Sunt ideali în rolul de „țapi ispășitori”.

Te poți arăta disponibil... Asta dacă ești dispus ca încet-încet să uiți de tine.

Disponibil? Adică ce, la discreția celorlalți? Ferească sfântu'!

Arată întotdeauna nemulțumire.

Disponibil? Cineva te vrea gratis.

Disponibilitate este sinonimă exploatarei!

Disponibil înseamnă să plătești tu ceea ce este cheltuiala altuia.

Critică, orice și oricând... Te vei feri astfel de a trebui să faci ceva.

Problemele sunt întotdeauna ale altora!

Disponibilitatea este abdicare.

33 de rețete pentru a NU arăta... Disponibilitate

Pentru cine...

se poate construi viitorul în condițiile unui dezinteres financiar accentuat relativ la educație, atât al statului (care nu mai are „curajul” de a cere prea mult cetățenilor săi), cât și al societății (care arată cu degetul către stat, singurul care ar trebui să-și asume cheltuiala educației)?

Cum

se poate construi viitorul în condițiile în care dezinteresul familiei în raport cu educația propriilor copii și lipsa de implicare a acestora în viața școlii, dincolo de nemulțumirile declarative, au devenit o regulă, responsabilitățile fiind reportate întotdeauna altcuiva?

Cum

se poate construi viitorul în condițiile în care deciziile relative la educație sunt motivate, de la cel mai înalt nivel, până în ultimul cătun, de cu totul alte interese decât unele educaționale, adică decât unele care pot avea legătură cu un viitor care se dorește a fi construit?

Cum

se poate construi viitorul în condițiile în care politicile educaționale se schimbă la fiecare câțiva ani, numărul reformelor începute, dar niciodată pregătite și, mai ales, finalizate, fiind deja de mult uitat, ideea de „reformă” mai corelând doar cu ideea de „noi probleme”?

Cum

se poate construi viitorul în condițiile în care motivația pentru educație pare a fi dispărut aproape în totalitate (în primul rând la elevi), fără ca vreunul dintre factorii implicați (familie, societate, stat etc.) să încerce să stimuleze disponibilitatea pentru „a învăța” a elevilor?

Cum

se poate construi viitorul în condițiile în care cadrului didactic, pe zi ce trece, i se dau tot mai multe atribuții și i se trasează tot mai multe obligații, comprimarea timpului acestuia realizându-se din plin pe seama activității de la catedră, activității educative?

Cum

se poate construi viitorul în condițiile în care lipsa de punctualitate și absenteismul au cote deosebit de înalte (dincolo de raportările oficiale și corelate cu rezultatele obținute), fără ca familia, societatea, statul etc. să intervină și să ofere sprijin și instrumente adecvate?

Cum

se poate construi viitorul în condițiile în care elevul mai este adus în discuție în societate doar prin prisma drepturilor de orice gen (tangente adesea „bunului plac”), fără a conștientiza nici măcar o clipă că orice drept corelează cu obligații, în primul rând aceea de „a învăța”?

Cum

cadru didactic este constructor al viitorului?